

הטלוויזיה משפיעה - אך לא כפי שאנשיה חושבים

לחם וקירקס

ליטיקה היא בהורדתה מרמה של ריונים ענייניים לרמה של עימותים אישיים.

במקרה, הפיכת הנושאים הגדולים של חיינו לעניין של רכילות.

אין רע ברכילות כשהיא באה כתבלין, המוסיף קצת טעם פיקנטי לעניינים רציניים. אבל הרכילות היא אסון כשהיא באה במקום הטיפול בעניינים הרציניים.

העולם הפוליטי של הטלוויזיה אינו עולם של נושאים חשובים - מלחמה ושלום, שואה גרעינית, חופש המצפון, טיב החברה, אופי המישור, איכות הסביבה.

זהו עולם של כביבים וקנוניות אי-שיות, של השמצות הדדיות, של עלי-יתם וירידתם של פוליטיקאים.

אפשר לטעון כי רוב האורחים אינם מתעניינים ממילא לא כאלה, הנושאים הגדולים משעממים אותם. אין הם יכולים לקלוט רברים אלא באמצעות רכילות.

אם כן, ממתעוררת השאלה שהוצגה בהתחלה: בידור או חינוך?

האם תפקידו של מכשיר זה, ועל אחת כמה וכמה כשהוא מכשיר מנופוליטיטי השייך לממשלה, הוא לברר את האזרחים?

האם זהו התחליף המודרני לחובתם של קיסרי רומא לספק להמונים, לחם וקירקס?

האם צדק יצחק מודעי כאשר הביע את הרעיה כי תפקיד המדינה הוא לספק לאמא הקשישה שלו בידור רצוף עד הליכתה לישון?

מנגרדים? או שמא גם החדשות בטלוויזיה אינם אלא סוג של בידור?

איני מגלה את האמריקה (תרתי משמע) אם אציין כי רבים מן החוקרים בתחום התיקשורת הגיעו מזמן למסקנה זו. כלומר: החדשות בטלוויזיה הם קודם כל צורה של בידור. הוא הדין לגבי שאר תוכניות המידע הטלוויזיוניות - תוכניות הדיונים, העימותים, הוויכוחים וכיוצא באלה.

לפחות מראיין מיקצועי אחד בטלוויזיה הישראלית - ירון לונרון - הכיני לא אחת כפה מלא שהוא רואה את תפקידו בעריכת הצגה, לא בהפצת תורה. זה נכון גם לתוכניות אחרות, החל בסוקד וכלה בראיונות של עריכשבת.

מכיר את החווייה. הוא מוזמן לדיון משודר, מכין בהקפדה את טענותיו, מבריק בוויכוח ולפחות לדעת עצמו ולדעת אשתו. ולמחרת היום, כשהוא מצפה לתגובות הציבור הנלהב, הוא נוכח לדעת שאיש לא שם לב למה שאמר. הכל מרכינם על הפעוטה המכובדת, על עניבתו, על האיפור המוגזם, על תנועות-ידיו.

זה מוכיח כי הרוב העצום של הציבור נזקק בטלוויזיה בעיקר (ואולי באופן בילעדי) כמכשיר לבידור. ומכיוון שהבידור סופק לו ממקורות אחרים, ונמצאו לו תחליפים מספקים, הרי איש לא התרגש.

מכורי דיינסטי אולי זעקו קצת, אך גם הם שכחו חישבורה את התמכרותם. הם התנחמו למראה הסרטים האחרים שעל המיקרע.

לכאורה צריך היה להיות הברל בין הטלוויזיה והרדיו מבחינה זו. בעוד שהטלוויזיה היא מכשיר "קר" (לפי הגדרת מרשל מקלוהאן, התיקשורת הגדולה), הרי הרדיו הוא מכשיר "חם".

ישראל משמש הרדיו כמכשיר חשוב ביותר במסירת מידע. הכל מתפארים במחלה הישראלית המפורסמת, המוצאת את ביטוייה בהקשבה לחדשות מדי שעה. 16 שעות ביממה.

לפי תיאוריה מקובלת, אין הישראלי יכול להתקיים בלי זריקה שעתית זו. בהתקרב סוף-השעה גוברת בו איהר

ביתת הטלוויזיה והרדיו יוצרת הדימוי נדירה לכרוך את ההשפעה שיש לשני אמצעי-תיקשורת אלה על חיינו - המרינה, חיי החברה וחיינו כפרטים.

מאז שפרצה השביתה נשפר עליה מבול של מילים. היו ששמחו לאירם של אנשי-השדור, שהיה נרמה להם שהם שולטים בעולם, והנה נראה כי גורל חשיבותם כגורל המיקרופון והמצלמה העומדים לרשותם. היו שתמכו ברובתים, ושראו בהמשך הסיכסוך מוזימה נגד הרמוקרטיה. היו שהציעו סגירה כללית. היו שתבעו רפורמה. היו שדרשו חידוש השידורים לאתרה.

כל אלה הם עניינים חשובים, אך נרמה לי שחשוב יותר לנצל את האותנחה האלקטרונית כדי לערוך חשבונפנפ קטן.

אם יש חיים בלי טלוויזיה ורדיו - מה טיבם?

אין מתפקדת החברה, ואיך חי כל אחד מאי-תנו, בלי מכשירים אלה?

ומבא: מה השפעתם על חיינו בימים כתיקונם.

האם הם משפרים את איכות חיינו, או להיפך? האם הם משפרים את תיפקוד המדינה והחברה?

יתכן שחודש ימים אינו מספיק כדי להגיע למסקנות נחרצות. אך כווראי אפשר ללמוד מנסיון זה הרבה מאוד.

תכן שאפשר למצוא נדממה האלקטרונית תשובה לשאלה הבסיסית:

האם הטלוויזיה ו/או הרדיו הם מכשירים של בידור, חינוך או מידע? ואם הם משרתים את כל שלוש המטרות האלה גם יחד, איזו מהן היא העיקרית?

מה קדם למה - התנגולת לביצה או להיפך?

כך גם לגבי החדשות. לשרדנים נרמה שהם מעצבים את דעת הציבור, שיש להם השפעה הרתי-גורל על עתיד המדינה והעולם. ואילו הצופה מתרסס מן השימלה של הקריינית ומן ההעיוות של פני הרקיון. הוא מחבב את המגיש, או להיפך.

בשיא החדשות החשובות מדבר הצופה עם אורחיו, או הולך למיטבת להביא בירה. בידור.

וזה שונה ברדיו. אך לא לגמרי. הנהג במכונית מניח לחדשות לעבור עליו. אחרי מנה גרדשה של מוסיקת-פופ וגינגלים. אך אין זו פעולה רצונית, כמו קריאה בעיתון, הכרובה כמאמץ מסויים.

גם החדשות הרדיו, כמו החדשות הטלוויזיה, לא נמצא תחליף אלקטרוני. אמנם, נבי צה"ל עשו כמיטב יכולתם, במיגבלות שהטילו על עצמם, אך ברור כי מיבוקיה-חדשות אינן תחליף של ממש לחדשות המלאות, שהורגלנו להן.

אם כן, האם מורגש חסך? האם שביבת-החדשות ברדיו גרמה לנו לחרדה שאינה ניתנת לכיבוש? התשובה שלילית. הציבור ויתר על החדשות בנקל. מתמיימת אלקטרוני. אמנם, נבי צה"ל עשו כמיטב יכולתם, במיגבלות שהטילו על עצמם, אך ברור כי מיבוקיה-חדשות אינן תחליף של ממש לחדשות המלאות, שהורגלנו להן.

מנחה, הוא רין אל המכשיר הקרוב ביותר.

אם הוא יושב במכונית, הרדיו פועל כל העת, כדי שלא להחמיץ אף מהדרת-חדשות אחת.

החדשות עצמן צריכות להתחלף מדי שעה. שלא כמו ה"ביי-טי" (במהדורה הכלל-עולמית), החור שעה אחרי שעה על אותן החדשות עצמן, נדרש קול ישראל להמציא בכל שעה חדשות טריות (להמציא במובן של לספק, לאו רוקא במובן של פיברוק. אך הגבול מטושטש. כשאין חדשות, "ממציאים" אותן על-ידי הבאת מליצות של פוליטיקאים זמינים, שאין להם מה להגיד על שום נושא שבעולם, אך המביעים את דעתם על כל נושא שבעולם).

גם החדשות הרדיו, כמו החדשות הטלוויזיה, לא נמצא תחליף אלקטרוני. אמנם, נבי צה"ל עשו כמיטב יכולתם, במיגבלות שהטילו על עצמם, אך ברור כי מיבוקיה-חדשות אינן תחליף של ממש לחדשות המלאות, שהורגלנו להן.

אם כן, האם מורגש חסך? האם שביבת-החדשות ברדיו גרמה לנו לחרדה שאינה ניתנת לכיבוש? התשובה שלילית. הציבור ויתר על החדשות בנקל. מתמיימת אלקטרוני. אמנם, נבי צה"ל עשו כמיטב יכולתם, במיגבלות שהטילו על עצמם, אך ברור כי מיבוקיה-חדשות אינן תחליף של ממש לחדשות המלאות, שהורגלנו להן.